

2020 / Vol:6, Issue:23 / pp.327-339

Arrival Date : 19.12.2019

Published Date : 27.02.2020

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.252>

Reference : Soyşekerci, S. (2020). "Yeni-Muhafazakârlık ve Konformist Entelektüeller", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(23): 327-339.

REVIEW ARTICLE

YENİ- MUHAFAZAKÂRLIK VE KONFORMİST ENTELEKTÜELLER ¹

Neo-Conservatism and Conformist Intellectuals

Dr. Öğr.Üyesi Serhat SOYŞEKERCİ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga Meslek Yüksek Okulu, Çanakkale/TÜRKİYE

ORCID:0000-0002-8427-0184

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Yeni-Muhafazakârlığın entelektül rolü üstüne düşünebilmeyi tasarlamaktır. Moderniteden bu yana beşerî düşünce, hoşnutsuz bir ortamda geçmiş dönemde varolduğu biçimiyle kabul edilen elit duruşa karşı efsanevi çağın telkin ettiğine ve üstünlük seçkinciliğe verilmiş yanıtı. Bu yüzden, *entelektüellerin umudunu yitirmesinde sebep yoktur* argümanı akademide canlı tutularak, Aydınlanma'nın ve ritüellerin marjinalleşmesine yönelik düşünceyi korumayı amaçladı. Bu düşünce, Yeni Muhafazakârlık ile American Enterprise Institute ve Heritage Foundation gibi gruplar öncülüğünde Birleşik Devletler'in dünya jandarması olma fikrine dayanır. Aydınlanma'nın mutlaklığı içinde olmak hoşnut gruba atıftır. Benzer şekilde, kültürel yaşamın evrensellik geleneğini yıktığını savunmak ise Yeni Muhafazakârlığa atıftır. Böylece Akıl Çağı'nın zihniyetine özlem duyarak sol ve sağ ideolojideki uyumu sağlayan İkinci Dünya Savaşı'nın parçalanmış düşüncesi, klasik aydınlar sınıfına tepki biçiminde ve *herkes iyidir* sloganıyla kendini formüle eder. Bilinç düzeyinde, sağ ideolojinin yayılmacı ve iktidarı elde etme amacı, sol ideolojide uyumculuk oluşturmaktadır. Altın Çağ'ın matemini reddeden bu anlayış, statükoyu savunmayı neredeyse modernitenin zihinsel tarihinde benzeri olmayan boyuta taşıdı. Oysa on dokuzuncu yüzyıl aydınlar sınıfı, kültürel yaşamın eleştirisi olarak evrensel dönüşürme idealizmiyle toplumu istilâ ettiği düşünülen zihinsel rahatsızlıktan dolayı siyasi öznenin/hükümet şiddetli eleştirisini taşıyordu. Dahası, muhaliflik erdemdi. Günümüzün konformizmi ise yirminci yüzyılın başından beri politikacının ilişkiler ağındaki konformist entelektüelin varlığını sağladı. On sekizinci yüzyılın en yaratıcı biçimi olan muhaliflik ile Fransız İhtilali'nden yirminci yüzyılın Soğuk Savaş ve McCarthycilik Dönemi'ne kadarki dönüşüm önemli kırılmadır. Bu yüzden, konformist entelektüelleri Amerikalı olmayan şüpheli nesne ya da kendini görünmeze çeken ideoloji olarak da düşünmek gerekir. Bu makale, Yeni-Muhafazakârlık ile boylamlandırılan konformistlerin düşünüş biçimleriyle ortaya çıkan amorf karakteri ele alır.

Anahtar Kelimeler: Yeni-Muhafazakârlık, Konformizm, Konformist Entelektüeller

ABSTRACT

My aim in this study is to design a thought process on the intellectual role of Neo-Conservatism. Since modernity, human thought has always created dissatisfied environments. This idea was the response to the legendary era and superficial elitism against the elite posture that was accepted as it existed in the past. Therefore, the argument that there is no reason for intellectuals to lose hope has been kept alive at the academy and aimed to protect the movement towards the marginalization of the Enlightenment and rituals. This movement is based on the idea that the United States is the guardian and led by several groups, such as the New Conservatism and the American Enterprise Institute and the Heritage Foundation. Being in the absoluteness of the Enlightenment refers to the complacent group. Similarly, it is a reference to New Conservatism to argue that cultural life has destroyed the tradition of universality. Thus, the fragmented thought of the Second World War, which provides harmony in left and right ideology by longing for the mentality of the Age of Mind, formulates itself in the form of a reaction to the class of classical intellectuals and with the slogan that everyone is good. At the level of consciousness, the aim of the right ideology to gain expansionism and power creates harmony in the left ideology. Rejecting the mourning of the Golden Age, this understanding carried the defense of the status quo to an almost unprecedented level in the mental history of modernity. Whereas the nineteenth-century intellectuals class criticized the political subject/governments for the mental discomfort thought to invade society with the idealism of

¹ Bu makale, IV. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi'nde sunulan bildirinin (Soyşekerci, 2007) genişletilmiş versiyonudur.

transforming the universe as a critique of cultural life. Moreover, dissent was a virtue. Today's conformist views have led to the development of a conformist intellectual in politics or the political network of relations that have developed since the beginning of the twentieth century. The most creative form of the eighteenth century is dissent, and the transformation from the French revolution to the Cold War and McCarthyism of the twentieth century was a major break. Therefore, it is necessary to think of conformist intellectuals as a non-American suspicious object or an invisible ideology. This article discusses the amorphous character that emerges with the way conformists think longitudinally with neoconservatism.

Keywords: Neo-Conservatism, Conformism, Conformist Intellectuals

1. GİRİŞ

Aydınlanma ile başlayan evrenselciliği karşısına alan bugünün düşünürleri, pragmatist düşünceyi kutlama konusunda gereğinden fazla ince hesaplara kafa yormaktalar. Her şeyden önce bir düşünürün evrensel düşünceyi yok sayarak pragmatizme yönelmesi özgünlük değildir (Furedi, 2003). Her türlü toplumsal eleştiriye düşmanca bakan evrensellik kurma ideali ise günümüzde muhafazakâr bir emir kipine egemen olmayı çağrıştırmaktadır. Aydınlanmaya bugün için kuşkulu özne olarak bakıp, kültürel hayatı evrensellikten uzaklaştığını savunmak, işte tam böyle bir anlayışı vurgular. Andrew Ross, bu çağın düşün insanını “geçmişe özlem duyan arayışta” (1989: 211) olduğunu söylerken pek de haksız sayılmaz. Bu yüzden geleneksel zihniyetten kopmak, şimdimizin uyumculuğunu (konformist) temsil etmektedir (Small, 2002: 5). Bu konuda temel bir rahatsızlık, Birleşik Devletler başta olmak üzere, akademide *iyi olanın kendini beğenmişliği*dir. Bu ise şimdimizin entelektüeli için pedagojik pratikler üzerinde durmayı, Altın Çağ’dan uzaklaşmadaki zorunluluğa kafa yormayı öne çıkarır.

Her zaman olmasa da genelde konformist ortamla beslenen idare-i maslahat, modernitenin zihinsel tarihinde benzeri olmayan noktadır artık. Meselâ, on dokuzuncu yüzyıl aydınlar sınıfının en ilkeli muhafazakârları yaygın kültürel ortamı eleştirebiliyordu. Dahası, “keskin sirkenin küpüne zarar verdiği” on sekizinci yüzyılın en zorlu zamanlarında muhalefetin eleştirilebildiği, sorgulanabildiği, hattâ devrilmesi gereken mekanizma olduğu bile düşünülebiliyordu. Birçok zihinsel akım da bu zamanda doğdu. Fransız İhtilali’nden bu yana entelektüeller ile anti-entelektüeller arasındaki gerilim, sol-sağ arasında yaşanan siyasal çatışmalara dek uzanabilmişken, Soğuk Savaş’la Birleşik Devletler’in uyguladığı McCarthycilik iyiden iyiye bunu pekiştirdi. Bunun anlamı, entelektüelin “şüpheli nesne” olarak algılanarak kendini böyle konumlandırmasıdır. McCarthycilik için anti-komünist kuşkuculuk neyi ifade ediyorsa, Nazi suçlularının Alman istihbaratı ile olan ilişkisi de aynı şeyi ifade eder. Bu tıpkı Cezayir Savaşı (1954-1962)’ndeki konformist entelektüellerin devlet istihbaratıyla olan ilişkisiyle de aynı şeyi ifade eder. Çünkü birçok profesör savaş sırasında dairelerine bir yandan plastik patlayıcılar yerleştirmiş, diğer yandan Cezayir için Ulusal Kurtuluş Cephesi’nin tam bağımsızlığını savunmuştur. Bu yüzden “bir entelektüel”, der Sartre, “işçi sınıfı için *şüpheli*, burjuva için *hain*dir. Hiçbir sınıfa girmemesi ve yanaşmaması onu orta sınıfa sürüklerken, kendi özel gelişmesiyle birlikte işlevsel olarak bilinçlenir. Sorugulayıcıdır ama herkesin gözünde şüphelidir, bilinçlenmeyi herkes adına yapar.” (2000: 16). Bütün bunlar anti-entelektüeller dâhil, sağın tekelden çıkararak toplumun tüm kesimi tarafından benimsenmiş olsa bile, asıl önemli mesele, entelektüelin her dönemde ortaya çıkan rahatsızlığa duyduğu tepkidir. Örneğin, 1946’dan başlayıp 1991’de Sovyetler Birliği’nin dağılmasına dek süren Soğuk Savaş’ın sıcak gerilimi, Lâtin Amerikaya özgü çatışmaları barındırmaya devam etmiştir. Şili Komünist Partisi Genel Sekreteri Luis Corvalan, 27 Eylül 1973’te Santiago’da tutuklanmış, yakalandığı evde devrimci bir yeraltı direniş hareketini örgütlemek için çalıştığı anlaşılmıştır. Sovyetler Birliği Komünist Partisi Genel Sekreteri Leonid Brejnev’in Luis Corvalan’a 31 Kasım 1974’te yazdığı mektup, Sovyet halkının Şili halkıyla olan dayanışması açısından büstütün simgeseldir (Labarca, 1976: 6). Şimdimizin sosyal medyasıyla genişleyen dijital ağ, düşüncelerin hem önünü açmakta hem tıkamaktadır. Bir yandan hakikat, diğer yandan *post-truth* (hakikat-sonrası) iddialar içeren dijital mesajların örtük ve açık şekilde ortaya koyduğu anlamsal belirsizlik/kesinlik, sosyal medyada meşruluk sorunsalı yaratırken, entelektüel ise

kendini görünmeze çekerek düşünsel tavrını sergilemeye devam ediyor. Sosyal medyadan uzak, klişe ve demode kalarak mı, yoksa sosyal medyanın bir protezi olarak kirli suda yıkanıp temiz çıkarak mı? Aklın duyguları değil, duyguların aklı önüne aldığı post-truth söylemde, inandırıcılık ve banalite aynı anda duyguları olağanüstü güçlü şekilde etkin kılmakta, hakikate dair şüpheleri arttırmaya devam etmektedir. Bugünkü gibi sosyal medyadan bahsetmenin mümkün olmadığı yirminci yüzyılın ortalarında, İngiliz tarihçi Cicely Veronica Wedgwood, zekice ve kışkırtıcı şekilde şöyle diyordu: “Yaşanan tarihin çapraz oluşumlu karmaşıklığını aslına sadık biçimde yazıya dökmenin uygun süreci yoktur” (Holbrooke, 1999: 166). Wedgwood için gerçeklik, on yedinci yüzyıl İngiltere ve Kıta Avrupası tarihini biyografi ve anlatılarla ortaya koymaktı, öyle de yaptı. Ancak gün gelir de geçmişin masal ve hikâyeleri, gelecekte bilimin yerini alırsa, şimdiden bir genelleme yapmanın hatasına düşmeden Wedgwood’un söylediklerini önemsemek yerinde olacaktır.

2. İDEOLOJİ VE KONFORMİZM

1930 ve 1940’lı yıllar önce faşizmin yükselişi, ardından Nazizmin tasfiye süreciyle birlikte, Doğu Avrupa’da düşünce arayışını güçlendiren bir dönemin adıdır. Örneğin Batı Almanya, Doğu Almanya’yı *Sovyet İşgal Bölgesi* anlamına gelen “*Bölge*” tabiriyle adlandırırken, iki Almanya arasındaki ilişkiler normalleşince *Demokratik Alman Cumhuriyeti* ifadesi Batı Almanların terminolojisine girdi (Tournier, 2003: 110). Aslında bu hem faşizmin, hem de komünizmin küreselleşmeye; küreselleşmenin yarattığı eşitsizliğe ve demokrasilerin hitap ettiği yetersizliğe karşı bir tepkiydi. Faşistler, halkın sesi olduklarını iddia eden liderlerin o şatafatlı ifadelerine kanıp en objektif hakikatleri bile inkâr ederek kendi iradelerini kullanma adına akli reddetmişler; bundan farklı olmayan komünistler ise Sovyetler Birliği’nde, hattâ onlardan daha uzun bir süre Doğu Avrupa’da kırk yıldan fazla bir zaman hüküm sürmüşlerdi. Bu sayede halka tekeli yetkilerle donatılmış, disiplinli, elit tabakanın belirlediği *sözde yasalarla* şekillenecek bir yönetim önerdiler (Synder, 2017: 13). Kaosla doğan bu idarî boşluğu Stalinçi kurumsallaşma dolduruldu ve Stalin’in getirdiği ferdi ve toplu acının kelimelerle ifadesini de imkânsız kıldı. Sosyalizm adına milyonlarca köylü aile berbat koşullarda sürülmüş, yolda ölmeyenler Sibirya’nın ücra köşelerine yerleştirilmişlerdi. 1930’ların başında yaşanan büyük kıtlıkta milyonlarca Ukraynalı köylünün açlıktan ölmesi, tutuklamalar ve ölüm infazları Sovyet toplumunun her köşesine tesir etmiş, sayıca milyonları aşmıştı. Sovyet verilerinden elde edilen bilgilere göre, sadece ordu mensupları arasında 30.000’den fazla kara ve 3.000 deniz subayı 1937-1938 yılları arasında kurşuna dizilmişti ki, bu rakamlar savaşın ilk iki yılı içinde Naziler tarafından öldürülen Rus subaylarının sayısını geçiyordu (Brzezinski, 1997: 27). Nihayet felâketin örtüsü kaldırılınca, Doğu Avrupa’nın yaşadığı trajedi görünmeye başladı.

2.1. Komünizm ve Nazizm

Sol ve sağ politikalarda düşünceyi felce uğratan olaylar, Polonya’da yaşanan 1953 krizleri, Berlin’i kuşatma altına alan düşünsel travma ve Kore Savaşı’yla egemenliğini sağlamaya çalışan *büyük kapatma*dır. Bunun bir yanını 1956’da, 20. Parti Kongresi’nde, Kruşçev’in anti-Stalinist düşünceleri oluştururken; diğer yanını, Macaristan Ayaklanması (1956) ve Stalinizmin acımasızlıkları hakkında Kruşçev raporunun adalet vaatlerine bel bağlayan sol entelektüeller oluşturur. Kendinden de bahsederek, “bir adalet düşünün”, diyordu Negri, “...kapitalizmin yok edilmesi gerektiği kanısının peşine takılarak, işçi hareketlerine katıldım. Henüz Marksist değildim; deyim yerindeyse, saf ve kendiliğinden bir komünisttim...” (2006: 8). Avrupalı olarak taşradan evrenselci düşünceye yönelik özgürlük arayışı inancı taşıyan sol entelektüellerin dışında, bir de madalyonun öbür yüzüne bakmak gerekir. Çünkü bugün geri kalmış ülkelerin iktisadî gelişme konusunda sık sık karşılaştıkları en önemli sorunu, bu konuda deneyimli olan Stalin şu sözüyle dile getiriyordu (Hobsbawm, 1998: 57): “Her şey kadrolara bağlıdır.” Gerçekten de modern sanayinin kurulması için gerekli sermayeyi bulmak, onu işletebilmekten daha kolaydır. Meselâ, İngiltere’nin böyle sorunlarla karşılaşmamış olması, sanayileşmenin hiçbir aşamasında metallerin işlenmesi konusunda beceri sahibi kalifiye

işgücü darlığı çekmemesindedir. *Mühendis* sözcüğüne İngilizlerin yüklediği nosyon, teknolojinin kalifiye işgücü ihtiyacını pratik atölye deneyimi olan insanlar arasından karşılayabilme anlamını taşır. Ancak asıl gelişme, Macaristan ve Polonya'daki karışıklıkların komünizmi besleyen ve bunu meşru çaba içinde gören göçmen entelektüellerin düşüncelerini zenginleştirmelerine olanak sağlamasıdır. Bu ortam, Hıristiyanlık sonrası varoluşçu düşünsel zeminin üstüne inşa edilen nihilizmin hazırlanması olarak da okunabilir. Hiçbir yere yerleşemeyen, eğreti tutunmuşluğun sergüzeşt kopukluğundaki yersiz-yurtsuzluğu, amansız göçebeliği, arayışın uçsuz bitimsizliğinde bir türlü *eve yerleşememek...* Anti-konformist göçmen entelektüeller için böyle travmalar aslında bir ana-akım olmakla birlikte, sanılanın aksine huzurlu ev değildir. Çünkü düşünmek, Karl Jaspers'in deyimiyle *yolda olmaktır*. Görünen o ki nihilizm, ideolojik anlamda politik ahlâkın öne çıkarmaya çalıştığı komünizmin varlığına çok şeyler borçludur. Bunun açığa çıkması ise dinsel eylemlerin tatmin edici yönü olan *religio-political* bir deneydir. İşçiler için eğitici birlikler, sol kitap kulüpleri, işsizliğe karşı yürütülen kampanyalar ve İspanya'da Cumhuriyetçi hükümetlere karşı anti-faşist eylemler, Avrupa'daki toplumsal hareketlerin pratik belirleyicileri oldular.

Toplumsal ve siyasal dengeyi pek sarsmayan, ağır aksak ve ılımlı çıkış olarak görülen Sidney ve Beatrice Webb'in *Sovyet Komünizmi: Yeni Bir Medeniyet mi?* adlı çalışması, Sovyet menşeli komünizme en sert eleştirinin Michael Polanyi'den geldiğine işâret eden kayda değer eserlerden biri olarak görülebilir. Oysa hem komünizme yakınlaşmak hem de bunu Hıristiyanlıkla harmanlamak, bugün bile İngiliz entelektüellerine çekici gelir. Ancak işin doğası ilginç bir arka plan taşımaktadır. İlginçtir; Michael Polanyi'nin çalışma yaşamı ve serbest ticaret üzerine yazdıkları Sir Keynes'i etkilemiştir. Başka yönden de ilginçtir; biraderi Karl Polanyi'nin Sovyet planlamacılığını benimseyen yazılarından etkilenen gene Keynes olmuştur. Çünkü Karl Polanyi, kapitalist girişim ile devletin iç içe geçişinin uzun tarihi içinde yeniden üretilmesinin refah devleti için son derece önemli olduğuna işâret ediyordu (Negri, 2006: 31). Aynı dönemde, Doğu Avrupa komünist devletlerinin emir ekonomileri üzerine çalışan János Kornai ise hem Bolşevizm'de hem de İtalyan faşizmde ciddi ayrıma vardığı psiko-analitik düşüncesinde şöyle demektedir: "Bolşevizm'de soylu sınıf vardır ama bu kötü niyet ve sınırlı olmayan kibir üzerine kuruludur. Faşizm ise Tanrı ve Şeytan'da kendini birleştiren karaktere sahiptir." (Rees, 2007). Kornai, Hıristiyanlığa karşı pagancı bir savaş uyarısı olarak Nazizmi görüyor, bunu Hıristiyanlığı komünizm ve demokrasi olarak "aynı deri altında yaşayan erkek kardeş" metaforunda dile döküyordu. Diğer yandan, Sovyet Devrimi'ne verilen malî desteğin kilit isimlerinden olan İskoçya doğumlu ve dünyanın en büyük çelik şirketini 1892'de ele geçiren Andrew Carnegie ise pragmatik düşünceyle Kornai'den ayrılır. İnsanın zengin olması, diyordu bir yerlerde, utanç vericidir. Bu ise onun zamanla "hayırsever" olarak anılmasını sağlayacaktı. Hiç şüphe yok ki bunun arka planında, John Rockefeller ve onun Bankerler Kulübü üyelerinin Rus monarşisini alaşağı etme düşüncesi yatar. Ancak iktisatçılar on dokuzuncu yüzyıl boyunca, hattâ Keynesyen dönüşüme kadar, parayı ekonomik değişimlerin tarafsız unsuru, dahası "örtüsü" olarak görme eğilimindeydi. Nitekim örtüyü yırtmak, gizlediği şeyi göstermek, "reel" ekonomik çözümlenmenin alışlagelmiş konumlarından biri olacaktı. Fakat artık parayı değil ona bağlı/bağımlı gerçeklikleri görmek söz konusuydu. Çünkü "mal, hizmet mübadeleleri, gelir ve harcama akımları olarak kapitalizmin kullandığı bütün araçlar", diyordu Braudel, "parasal oyuna katılırken, para benzerleri olarak da görünür hâle gelirler." (2004: 430). Açıkçası, zamanla paraya ikâme edilen bütün mübadele araçları, dünyada güvensiz liman olacaktı, nitekim öyle de oldu.

2.2. Çarlık Rusyası'ndan Ekim Devrimi'ne

Çarlık Rusyası'nın sonunun gelmesi, hep kafa kurcalayan sorulara yol açmıştır. Bunlardan belki en önemlisi, Sovyet Devrimi'nin gerçekleşmesi için *Yaklaşım: Felaket* eserinde Lenin'in dünya devleti kurup dünya diktatörü olmayı tasarlayıp tasarlamadığı sorusudur. Gerçekten de özel mülkiyeti kaldırıp, gücü merkezileştirmek ve mülkiyeti süper varlıkların denetimi altındaki bir devletin denetimine vermeye dayalı hedef, göz ardı edilmeyecek bir öneme sahiptir (Estulin, 2007: 178). Diğer

yandan, siyasî nihilizme dayalı liderlik özelliği taşıyan iki kişilikte böylesi tasarımcı fikirlerin öne çıkması, aslında pek de şaşılacak bir şey değildir. Bu liderlerden *birincisi*, Viktorya Dönemi değerlerinin maddesel simgesi olan William Ewart Gladstone; *ikincisi* ise Marksist ilkelerin maddesel simgesi olan Vladimir İlyiç Lenin'dir. Her iki lider, başkalarını kendilerinde doğaüstü bir güç bulundurduğuna inandıracak derecede karizmatik özelliğe sahiptiler. Dünyaya diyalektiğin yön verdiğini, kendilerini de onun aracı olduğunu düşünen Lenin gibi, Gladstone'da kendisini insan ötesi gücün elçisi gibi görüyordu. Acıma ve merhamet duygusunu kendi vicdanî sorumluluğunda eriten Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza*'sındaki Raskolnikov'un da her eylemi araçlara yönelikti, amaçlara değil. Üstelik her iki lider, ilkelerinden dönme pahasına da olsa hiçbir zaman siyasal erk edinmek istememiş, kişisel etkilerini kendi ahlâki ilkelerinin doğruluğuna olan sarsılmaz inançtan almışlardı. Tıpkı Raskolnikov gibi, her iki lider de konformizm batağına girmeden, hem nihilizmi etkilediler hem de ondan etkilendiler. Otoriteyi karşılıklarına almalarına gelince, birisi Çarlık monarşisine, diğeri ise Victoria Çağı muhafazakârlığına bayrak açarak bunu gerçekleştirmeye çalıştı. Oysa nihilist düşüncede otoritenin kötücül olduğu bilinmekle birlikte, çekilen her acı bir deneyim biçimi olduğundan hoş karşılanır: "*her şey iyidir.*" Bu da, başı ve sonu belli olmayan çileci bir yolculuktur. Bu sayede insan, kendi kişiliğini anlayarak gerçek bir inanç düzlemi oluşturur (Wilde, 2004). On dokuzuncu yüzyıl Rus edebiyatına damgasını vuran Dostoyevski, eserlerinde, çürümüş Çarlık Rusyası'na yeni bir Mesih önerirken bu Mesih semitik değil, sarışın ve soğuk iklimlere alışmış şekilde açık renkli ve gergin tenli olmalıydı. Beklenen Mesih, Ekim Devrimi'yle birlikte *Kurtuluş* vaadiyle gelmekte gecikmedi. Gelgelelim, Sovyet Rusya'nın idealize ettiği ülkü, zamanla militarizme dönüşerek insanları sosyalist yapmanın öyle görüldüğü gibi önemli olmadığını göstermeye fazlasıyla yetti. Çünkü önemli olan insanları sosyalist yapmak değil, sosyalizmi insancıl yapamamaktı. Aynı şekilde Raskolnikov, toplumu karşısına almadı mı? Bundan sonra, topluma karşı nevroitik biri olarak kalma pahasına da olsa, akıl yürütmenin su götürmez mantığıyla ortaya çıkan şu sonucu hatırlattı: "*Öyleyse dilediğimi yapabilirim.*" Yaptı da. Fakat iş işten geçtikten sonra yanıldığını anladı. Çünkü akıttığı kan ellerine bulaşmıştı. Artık ne yaparsa yapsın, hattâ bütün diyalektiği de kullansın, hepsi boşunaydı ve ellerini hiçbir zaman temizleyemeyecekti. Bir ahlâk ideolojisi tesebbüsü olan komünizm, kendisini ne pahasına olursa olsun "din dışı" göstermeye çalışmasına rağmen, gündelik hayatta günâhların ekonomi-politiğine hiçbir zaman çözüm üretemeyecekti. "Kardeşlik", "özgürlük", "paylaşım" ve "eşitlik" gibi tumturaklı sözler bir laf-güzaf olarak kalırken, insanların günâhlarının tıpkı mülkiyetleri gibi eşit paylaşımı en önemli sorunsal olarak bekleme saflarında kaldı. Böylesi bir ideal uğruna "günâhları kamulaştırmak", zamanla devletin merkezi kilise hâline dönüşmesinden ne farkı vardı? Sovyetler Birliği'nde Komünist Parti Programı'nın en üst karar organı Politbüro, âdeta manastır gibi varlığını dünyanın muhtelif ülkelerinde 'görünür' kılarken, Sovyet Rusya'da iktidarın kurguladığı devlet-din imgesi, Ortaçağ Avrupası'ndaki kiliselerin işleyiş mekanizmasına benzer bir arzusunun dışına çıkamadan 'görünmez' biçimde kaldı: *inzivada ve çileci bir sefâletin eşliğinde...*

3. KONFORMİST ENTELEKTÜELLER

Düşünce sorunlarıyla ilgilenen *entelektüel*in öğrenim gören, tahsilli, kendine ve etrafına ışık saçan bir *aydın*dan farkı nedir, ya da olabilir mi? Aydın bir zihin, diyordu Wright Mills, modern karmaşık toplumlarda dar açıdan olaylara bakar (Mills, 1963: 405; Dennis, 1993: 11). Burada Mills, insan zihnini kültür aygıtına dönüştüren bir mekanizma olan teknolojinin yekpâreliğinden bahsetmektedir. Buradan anlaşılan, tektipleştirici mekanizma, günün birinde *herkesin Amerika=Amerika'nın herkes* olacağı homojen tehlikeyi çağırılmaktadır. Demek ki eşitlik kurmacası, kazananın her şeyi aldığı bir dünya tasavvurunda, ölümdeki adaletin istatistiklere şöyle yansıdığı totaliter bir zihniyeti içerir (Klein, 2004: 153): "*Bir Amerikalı iki Avrupalı'ya, on Yugoslov'a, elli Arap'a, beş yüz Afrikalı'ya eşittir.*" Benzer tehlike, aydın ile entelektüel terimlerinin birbiri içine geçen eklektik ilişkisidir. Dahası, "düşünce sorunlarıyla ilgilenen" birisi ister aydın ister entelektüel isterse hangi terimi alırsa alsın, konformizm riskiyle karşı karşıyadır. Kaldı ki Mills'le dile gelen modern toplum zaten konformisttir, teknoloji yoluyla zihni bağımlı hâle getiren komplike birtakım kodlar aracılığıyla

öznenin yerini alma eğilimindedir. Oysa düşünce sorunlarıyla ilgilenen; geçmiş, şimdi ve geleceğe ilişkin hakikati dile döken; geçmiş, şimdi ve gelecek bir toplumu gözetimi altına alan evrende “tek” ise, düşün insanının ‘özü sözü bir’ olan *autor* rolü onu ister istemez seçkinci bir musibete sürükler. Bu konuda bazı sosyologlar, olay ve olguları tanımlama ve karar verme faaliyetinde, entelektüelin insan-toplum varoluşuna ve beşerî âlemde dünyayı keşfetme konusunda vazifeler taşıdığını belirtirken haksız değildirlir. Aslında olay ve olguları açıklamayla yola çıkan entelektüel, anlam ve yorum getirme konusunda bazen zaafa düşer, bazen de geçmiş ideolojilere körü körüne bağlanma ısrarını sürdürür ve “tek”likten koparak ideolojilerin ağına takılabilir. Bu konuda Max Weber, yorumlayıcı sosyoloji için öznel olandan yola çıkma gereğine ısrarla işâret ederken “Zeus’un dışarı sürülüp Kral’a dönüştüğü” imgesinden bahseder. Burada kast edilen, dünyevî olmayandan dünyevî olana doğru gelişme kaydedilen sorunsala kafa yormaktır. Bu şöyle bir akıl yürütmeye dair soruyu karşımıza çıkarır: *Bu dünyaya ait olmayan sorunlar nasıl olur da bu dünyada çözülür?* Edward Said’le dile gelen bir entelektüel, yaygın fikir birliğini dağıtma gibi bir işleve sahiptir, hattâ bir nev’i “Robin Hood” (Dennis, 1993: 13) olarak yoksulun sözcüsüdür. Ancak toplum ile entelektüeli bağdaştırmak hem kolay hem de doğru değildir. Kolaydır; entelektüel, bilge bir davranış içinde toplumu anlamaya çalışır. Doğru değildir; toplumu anlamadan önce değiştirmek ister, anladıktan sonra da iş işten geçer. Belki de Albert Camus’nün ağzıyla söylemek gerekirse, bir bahar esintisiyle gelen entelektüel; “açık denizde, tehlike içinde, krallara yaraşır bir mutluluğun göbeğinde yaşar.” (2002: 1112). Edebî uğraşın her alanına el atan entelektüel; “çağının tutarsızlıklarına ayna tutmuş bir *havari*, siyasi bağlanımlarına sadık bir *militan*, iflah olmaz bir *muhalif*, unutulmaya mahkûm bir *sahte peygamberdir.*” (Solal, 2005: 144).

Entelektüel teriminin belli bir anlayış okulundan ziyade beşerî bir sınıfı nitelemesine yönelik kullanımı on dokuzuncu yüzyılın başlarına rastlar. Bu tarih tesadüfi değildir. Çünkü on dokuzuncu yüzyılda, sanayileşme ile işgücü arasındaki bölünme, bu çağa atfedilen akli öne çıkarıyordu. İktisat tarihçilerinin Sanayi Devrimi’nin kötülükleri ve hastalık kaynağı şehirlerdeki kitlelerin yoksulluğu üzerinde durmaları modaydı. Charles Dickens, Emile Zola ve Jack London’un hiçbir romanı, on dokuzuncu yüzyıl başlarında fabrikalardaki çocuk işgücünün çalışma şartları, çalışma gününün uzunluğu, iş güvenliği ve sağlığı koruma şartlarına hak vermiş değildir. Bir tahta sıra başında yapılan kahvaltı, bazen de öğle ve akşam yemeği sıralarındaki dinlenmelerle birlikte, seksen dört saatlik bir iş haftası yaygın kuraldı. Altı yaşındaki bir çocuk haddinden fazla güç işleri başarırdı; eğer bir insan makinada iki parmağını kaybetseyse, geride iş çıkarabileceği sekiz parmağı daha vardı (Samuelson, 1970: 123). İşçilerin dramını konu edinen bir yığın iktisatçı olmasına rağmen, bu dramdaki acıyı doruklara taşıyan Marx oldu. Bu yüzden, on dokuzuncu yüzyıla özgü gelişme kaydeden entelektüel teriminin etimolojisi, *inter* (arasında) ve *legere* (seçmek) sözcüklerinin bir araya gelmesidir (Parker, 2002: 154). Entelektüel konformizmin dışına iten, “kendi” varoluşundaki hakikati araması, toplumun kendini ifade etmesinde kurduğu belli bir filozofi ile ‘...*arasından seçeceği*’ yöntemde açığa çıkar ki bu entelektüel arafa doğru sürükler. Böylesi düşüncelere karşı politika yapımcılarının “halının altına süpürme eğilimi” (Said, 1994: 11-12) tarihin her döneminde görülür. Bazen de entelektüel, politika yapımcısının yerini alarak konformist hâle gelir. Bu da onun statükodan yana tercih yaptığını ve taraf olduğunu gösterir. Sözgelimi, on yedinci yüzyıldan itibaren burjuvazi, kendi içinden “uzman sınıf” doğurarak Avrupa’nın düşünce bunalımı ve burjuvazinin kendisini ideolojik olarak onaylamasıyla evrensel bir sınıf dayatmıştı (Sartre, 2000: 16). Hukukçular (Montesquie), edebiyatçılar (Voltaire), matematikçiler (d’Alembert), maliyeciler (Helvetius) gibi pek çok meslek sahibi insanlar din adamlarının yerini alarak kendilerine “filozof” adını verdiler. Evren, onların gözünde şekillendikçe hakikata dair düşüncenin güven kaynağını temsil eder oldular. Bu ise Aydınlanma’nın karanlık yüzünü burjuvazinin kendini evrensel sınıf olarak dayatmasıyla gösterdi. Aydınlanma’nın bıraktığı bu miras, bilimi mutlak pozitif görmeye devam ettikçe, bazen de entelektüel “yasaya uyumcu” olağanüstü kişiler olarak betimlenmektedir. Meselâ George Orwell, İngiliz entelektüellerinin kibâr biçem, nazik, yasaya uyan ve hassas dengeleri korumaktan yana düşüncelerini temsil etmelerini şöyle

bir ironide dile döker (Dennis, 1993: 22): “Yabancı bir insanın gözlemi bizim nezâketimize hayran kalır. İngiliz yığınlarında düzenli, tertipli ve tartışma eksikliğini görmeden...” İngiliz entelektüellerin siyasetçiyi eleştirir gibi görünmelerindeki küstahlığı kahramanca övgüye değer görmesi, tam anlamıyla konformist uslûptur. İrlandalı yazar Oscar Wilde, “düşüncelerinde devrimci isyan gösterenlere karşı nankör, sığ ve cezalandıran İngiliz entelektüellerinin göremediği bir şeydir İrlandalıların konuşma yeteneği” (Dennis, 1993) dediğinde, İngiliz seçkinlerine dair konformizme işâret eder.

Fransa ve Birleşik Devletler’de cinsel özgürlük ve kadın hakları gibi eylemlerin İkinci Dünya Savaşı’na olan tepkisi, Amerikan McCarthyliğine karşı şoven Beats’lerin sloganvarî şekilde geçmişin felsefi öğretilerini bozguna uğratma eğilimiyle aynı karşıtlığı içerir. Örneğin kitlesel isyan, Vietnam Savaşı’na karşı duygusal bir motivasyon kaynağı olmuş, üniversite ve gençlik eylemleri, göçmen direnişçi hareketleri, “bebek patlaması (baby boomers)” kuşağı, koloni bölgelerdeki özgürlük arayışı, gettolarda kitleleri bütünleştiren aykırı yaşamın yersiz-yurtsuzluğa olan tepkisi, hep bu sancılı doğumda karşıtlık bulmuştur. Sancılı da olsa bu doğum önemlidir. Önemlidir; Edward Said in betimlediği Robin Hood, “kitle sözcüsü” olma fikrini pozitivizm’le aşılana bilimsel bilginin reddi üzerine kurgulama yolunu seçmiştir. Fakat mesele, hakikatin nasıl söylendiği değil, ne olduğudur. Oysa hakikatin varoluşsal şüpheyeye yer vermesi, onun nasıl söylendiğini vurgulamaktadır. Meselâ, Mayıs 1968 hareketinin Frankfurt Okulu’nu temsil eden Marksist isyankâr kuramcıları, anti-pozitivist eğilimli ateşli düşüncelerden beslenerek, acı çekmenin erdemini konformizmin dışında gördüler (Dennis, 1993: 28-29). Bu ise Herbert Marcuse, Max Horkheimer, Theodor Adorno, Felix Guattari, Gilles Deleuze, Michel Foucault, Alain Badiou, Jacques Rancière ve Jean Baudrillard gibi bir yığın hatırı sayılı düşünürleri doğurdu. Marksist sol cenahın temsil ettiği Mayıs 1968’nin sonraları kısa devre yapan harareti, tam bu sırada Yeni-Muhafazakârlığın Birleşik Devletler’de doğumuna yol açtı. Hıristiyan/Puriten değerler üstüne kurulan, Evanjelik bir siyasal düzlemde hareket eden ve Batı’nın biçim değiştirmiş bir formunda kendine yer arayan, hattâ ilk gelen gemilerden olan Mayflower’da bulunan kaptanlardan birinin yazdığı “city upon a hill” ifadesiyle okyanusun “öteki” tarafında hayat buldu. Bu aslında geminin asli bir göreviydi. Saint Augustine’in aynı adlı eseri, Protestanlık geçmişi nefretle yâd eden zihniyetle geri dönüyordu. Zamanla kendi kilisesini kuran bu göçmenler (güneyli Baptistler gibi) Yeni Dünya’nın kendilerine sunduklarıyla zenginleştiler. Her toplum gibi kendi ahlaki değerlerini, milliyetçilik bilincini, dini yorumlarını revize ettiler. Bir süre sonra Horatio Alger, Benjamin Franklin, Ralph Waldo Emerson gibi isimlerle ortak bir edebî, iktisadî ve entelektüel bilinç oluşturdular. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Neo-Con’lar, önce Amerikan değerlerini küresel ölçüğe taşımak, ardından anti-komünizmle Sovyet Rusya’nın gelişmesinin önüne geçmek için bir dizi strateji geliştirdi. Bunun politik etkisi, önce 1960’ların karşı kültürüne, sonra da modern liberalizme tepkidir. Bu dönemde Demokrat Parti içinde yer alan, sonraları Cumhuriyetçi Parti’ye geçenler birinci nesil Yeni-Muhafazakârlardır. Bunlar arasında Irving Kristol, Daniel Bell, Norman Podhoretz, Daniel Patrick Mohiyan, Gertrude Himmelfarb, Peter Berger, Nathan Glazer, Edward Shils ve Seymour Martin Lipset gibi isimler sayılabilir (Telatar, 2012: 162). Bu isimlere, askeri-stratejik açıdan Richard Perle, Dick Cheney, Paul Wolfowitz, Donald Rumsfeld gibi dış politika belirleyicileri eşlik etmiş; ilginç olanı ise Neo-Con’lar, Birleşik Devletler’in gerek iç gerekse dış politikasını belirlerken alışılmış bir dinsel/milliyetçi söylem oluşturmamışlardır. Bu yüzden birinci nesil Neo-Con’lar, Amerikan siyasetinde oy tabanı açısından dinsel/milliyetçi Protestanlarla karıştırılmamalıdır.

4. YENİ-MUHAFAZAKÂRLIĞIN ÖRGÜTLENMESİ: AMERICAN ENTERPRICE INSTITUTE ve HERITAGE FOUNDATION

Yeni-Muhafazakârlık (Neo-Con) teriminin ön ekinde “novum/new” yerine “neo” bulunması, terimin “yepyeni” değil, “önce olanın devamını” niteler. Anglo-Sakson muhafazakâr geleneğin dönüşümü olarak düşünülen Neo-Con’larda ‘cemaat’ olgusu medya, üniversite, vakıf ve benzeri kuruluşlarda üst düzey yöneticilik yapan, politika ve siyasette etkin olan, Birleşik Devletler dış politikasında görev

alanlarca şekillenen bir cemaat kültürünü temsil eder. Böyle bir cemaat *epistemik topluluk* etrafında bir araya gelmektedir. Epistemik toplulukla kast edilen, kriz ve kaos ortamlarında, aktif ve görünür olmadan karar verici olmaktır. Dahası, kaos ve krizden beslenen stratejik odaklı bu grup, alanına hâkim epistemik toplulukları da danışman olarak kullanabilir (Güler, 2019: 28). Böylesi cemaat grupları, bürokratik süreçte oldukça etkin rol oynayan politika yapıcılarını doğrudan etkilemektedir. *American Enterprise Institute* ve *Heritage Foundation* olarak adlandırılan iki *think-tank* grup, pek çoğu akıl hocalarıyla bir araya gelen epistemik topluluğu ifade eder. Bu anlayışın temelinde, Amerikan demokrat modelinin kayıtsız şartsız korunmasından, askeri müdahalelerin meşru sayılmasına kadar geniş yelpazeyi içerir. Kim bilir, belki de George Orwell, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'e şu satırları yazdığı an, yanlışlıkla “8” ile “4” yer değiştirerek “çift-düşün” retoriğinde İsrail’in kuruluş tarihini imlemiş de olabilir (2001: 89): “Savaş barıştır. Özgürlük köleliktir. Bilgisizlik kuvvettir.”

Bilindiği kadarıyla Neo-Con’ların ilk fikir babaları Leo Strauss ve Albert Wolhstetter’dir. Semitik köklerden gelen Strauss’un Nazilerin iktidara gelmesinden sonra Amerika’ya yerleşmesi, Hitler’in iktidara gelişine kadar Alman demokrasi deneyiminin “kısa devre” yaptığı gerçeğini değiştirmez. Strauss, NewYork’ta üniversitede akıl hocalığı yaptıktan sonra, Chicago’da *Neo-Con* hareketinin örgütlenmesini sağladı. Bu örgütlenmenin ardında, Weimar Almanyası’nın Nazilere yenik düşme travmasıyla demokratik ve ilerici hükümetlerin kendilerini totaliter tehlikelere karşı koruma konusunda “aktif olma” fikri yatar. Weimar Almanyası’nda sosyal demokratlara göre aristokrasi dünün, orta-sınıf bugünün, sosyalistler ise yarının idealiydi. Fakat muhafazakâr düşüncenin tehlikesi, toplumun organik kavrayışındaki öjenik fikirleri öne çıkarma eğilimidir. Nitekim Nazi literatüründe “Ari” tanımının uzun boylu, geniş omuzlu, sarı saçlı, mavi gözlü stereotipe ne kadar uygun olduğunu herkesten çok bu konuya yoğunlaşan Naziler bile açıklayamamışlar, Andrew Heywood’un *Siyasi İdeolojilerde* dediği gibi, “üstün ırkın nasıl tanımlanacağı konusunda bir türlü görüş birliğine varamamışlardır.” (2003: 227). Strauss’a göre, “iyi” ve “kötü” rejimlerin varlığı tanınmalıdır ama iyi rejimler güçlü olmalı ve kendilerini korumalıdır. Bu yüzden Amerikan demokrat modeli iyi rejimlerin örneğidir. Yönetimde bulunanların geniş kitlelerin ideolojik yanlışlarından ve dejenerasyonundan yalıtılmış olarak meritokrasi temelinden gelmeleri gibi. Bu ise seçkinciliği değil, tabandan gelen bir topluluğun aktif çabasını ifade eder. Kıta Avrupası geleneğine bağlı seçkincilik yadsınırken, alt-sınıf kitlelerin yönetimde olması desteklenir. Dolayısıyla yeni-sınıf mufafazakârlar, üniversitelerde “akıl hocası” şeklinde nitelendirilirken, bu aslında Anglo-Amerikan zihniyetinin Anglo-Sakson zihniyetine içten içe tepkisidir. Böyle bir sınıf, Kıta Avrupası geleneği ve ritüellerine dayalı temelleri sarsacak boyutta akademiye seçkinciliğe vurgu yapan *academician* olgusunu karşısına alır. Çünkü Batı’da epistemolojik anlamda akademisyen; *Academic Française*, *Academic Goncourt* ya da *Royal Academy* (Atay, 2000: 7) gibi seçkincilikle anılagelmıştır.

Yeni-Muhafazakârlık, demokrasinin dünyaya yayılması için askerî gücün içinde bulunduğu pek çok seçeneğe başvurmayı önerir. Bu amaçla, diğer devletlerin demokratikleştirilerek barış alanı içine çekilmesi hayati önemdedir ve her şeye rağmen tüm zorluklar göz önüne alınıp yerine getirilmelidir. Neo-Con’lar hem realistlerden hem de geleneksel muhafazakârlardan farklı olarak, insanî gelişmeyi kuvvet kullanmayla bir tutabilmektedir. Bu anlamda, realistlerin güç yoluyla kullandığı araçlarla, liberallerin gelişme ve kalkınma araçlarını bir arada kullanabilirler (Lynch, 2008: 189). Birleşik Devletler’de Neo-Con’ların ideolojik alt yapısına ilişkin örgütlenme, geçmiş yüzyılın aydınlar sınıfına bir tepkiyle ortaya çıktığı için, bu tepki yeni-sınıf içinde toplanmıştır. Stratejik açıdan “*Şeytan Eksen*” projesiyle devam eden bu örgütlenme, Amerika’nın başına gelen her “kötülüğü” mutlak anlamda “dışarıda” arar. Bunlar ya terörü destekleyen ya da kitle imha silâhı üreten ülkelerdir. Meselâ, Ronald Reagan’ın 1981’de Cumhuriyetçi Parti’den başkan seçilmesi, Neo-Con’lar için iyi gelişme olmuştur. Komünizm karşıtı olan ve Sovyetler Birliği’ni “kötülük imparatorluğu” olarak nitelendiren Reagan’ın komünizm için kullandığı retorik Neo-Con’ları fazlasıyla etkilemiş, “kötülük” terimi siyasî slogan olarak Sovyetler Birliği’ni nitelemesi açısından önem kazanmıştır. Askeri güce

ulaşmış Birleşik Devletler'in müttefiklerini yanında kalmaya, Sovyetler Birliği'ni ise kendisine ve müttefiklerine karşı hiçbir savaşı kazanamayacağına ikna edebilecek olması, "güçlenerek barış" (Kurtbağ, 2010: 115) adlı stratejiyle açıklanabilir. Bu strateji, Yeni-Sağ'ın bakış açısına göre ahlâkdışı ve kontrolsüzce genişleyen Sovyet gücünü kesmenin, onu yeniden dengelemenin ve böylece dünya barışını sağlamanın yoludur. Bu ise tamamen Reagan yönetiminin süper güçler arası rekabeti ve sürtüşmeyi temel alan Soğuk Savaş mantığına dayanır. Oysa 1980'lerin başından itibaren, kitle seferberliği için kullanılan geneksel tekniğin etkinliğini yitirdiği açıktır. *Monolitik ve acımasız komplo* (J. F. Kennedy) veya *kötülük imparatorluğu* (Reagan) gibi Soğuk Savaş sloganlarına başvurmak artık işe yaramadığından yeni düşmanlara ihtiyaç duyulmaktadır (Chomsky, 2001: 20). Bugün için yaratılması gereken düşman, 29 Ocak 2002'de George W. Bush'un "terör eyleminde bulunan" ve "kitle imha silahı üreten" ülkelere yönelik retorğinde devam etmektedir.

Ronald Reagan, 1985'te başlayan silahların kontrolü sürecine kadar herhangi bir Sovyet lideriyle görüşmeyen tek başkan olarak tarihe geçmiştir. Oysa Reagan'ın "yumuşak ve yaldızlı görüntüsünün ardında", der Kissenger, "olağanüstü karmaşık bir karakter gizlidir." Ve şöyle devam eder (2000: 729): "Aynı zamanda hem cana yakın, hem mesafeli, hem neşeli hem de yalnızdı. Kendisi ile başkaları arasındaki mesafeyi iyi huyluluğu ile kuruyor, herkese karşı eşit dostluk gösterince ve herkesi aynı hikâyelerle eğlendirince, kimse ondan özel yakınlık istemiyordu. Konuşmadan konuşmaya tekrar tekrar kullanılan fıkra deposu, bazı zayıflıklarına karşı bir kalkan niteliğindedir. Birçok aktör gibi Reagan da yalnız bir adamdı ve bencil olmakla beraber cana yakın bir kişiliği vardı. Reagan'a en yakın kişi olarak bilinen birisi, bana onun tanıdığı en dost ve aynı zamanda en uzak insan olduğunu söyledi."

Çift kutuplu dünyada "çifte kişilik" sergileyen Reagan'ın Soğuk Savaş'ın kan dökülmeden kazanılacağını söylemesi, tarihin akışı içinde dikkât çekici bir gelişmedir. Oysa daha önemlisi, bu düşüncenin Neo-Con'lara umut vaat etmesidir. Bu vaat, konformist entelektüeller için her zaman "iyi" tercihtir. Bu amaçla, Ortadoğu'nun dizayn edilmesinde "iyi" ve kötü" olanın tasarımı, tüm sorumluluğu "haydut" ülkelere müdahalede görmenin arka planda "akıl hocaları" olan think-tank grupların içinden fazlasıyla destek bulmaktadır (Grafton, 2001). Aslında bu desteği dört temel nedene bağlamak mümkün. *Birincisi*, genel olarak dünya tarihini (diktatörlüklerle paralel) "iyi"- "kötü" arasındaki savaş tanımlamaktadır. İyi olanı Hıristiyan-Yahudi geleneğinden gelen, demokratik toplum modelinin temsili anlama sahip olduğu özgürlükçü yapılar oluşturur. Kötü olanı ise bunun "dışında" kalan ve demokratik toplum modellerine uzak yaklaşımlar oluşturmaktadır. *İkincisi*, realpolitik umursanmaz karşılanır ve bunun için dünya kamuoyu, uluslararası hukuk ve uluslararası dengeler yerine, Amerikan idealizmi benimsenir. Bu ise zihnin görünür bir ideolojik bilinç alanıdır: "*Herkes iyidir.*" Ortaçağ'da kilise, nasıl ki bir avuç insanın büyüğü güçler elde etmesi için ruhunu şeytana satma masalını inandırmışsa, şimdilerde bilim yoluyla elde edilenler şeytanlaştırılmaktadır. O hâlde, Amerikan kamuoyunun hoşuna gitmesi için Yeni Muhafazakâr akıl, tanrısal akli göklere taşırken "bilimsel akılcılık" vaaz etmeye devam etmektedir. *Üçüncüsü*, böyle bir örgüt düzeni, 11 Eylül'ün düşmanını aramak için askeri müdahalenin entelektüel kesimi olan "akıl hocaları" ile desteklenmiştir. Oysa 11 Eylül 2001'den hemen sonra Clinton, hiçbir inandırıcı gerekçe olmaksızın Sudan'ı bombalayarak, mevcut ilâç stoğunun yarısını yok edip bilinmeyen sayıda insanın ölümüne sebep olmuş, ölenlerin sayısını kimse bilememiştir. Üstelik Birleşik Devletler, Birleşmiş Milletler'de başlatılan soruşturmayı engellemiş, kimse de bu olayı takip etmemiştir (Chomsky, 2001: 197). Dolayısıyla konformist düşünce, Ortaçağ Avrupası'nın Hıristiyan mezheplerinin yerini alarak topluma direniş mekanizmaları üretmeye devam ediyor. Çünkü insancıl duygudaki her ilerleme, savaşın ortadan kaldırılması için atılan her adım, köleliği ortadan kaldırmak için yapılan her girişim –şimdilerde endüstriyel tiranlık olan tüketim köleliği- geçmişte Hıristiyan mezheplerin nasıl ki direnişine yol açıyorsa, günümüz Pax-American düşüncede bunun yeri "dünya jandarmalığı" realpolitikidir. *Dördüncüsü*, Birleşik Devletler'de konformist entelektüeller siyasal ilgisizlik içindedirler. Eylemsel olarak toplu yürüyüşlerin gönülsüzce yapıldığı ve geleneksel entelektüellerin

reddine varan bu düşünce, üniversitelerin çağdaş toplumda işgal ettiği merkezi ve yapısal bir konumu tanımada başarısız olduğunu göstermektedir. Bunun arka planında, araştırma üniversiteleri ile iş ve çalışma yaşamının birleştirilmesi ve zihinsel epistemolojiden uzaklaşmak yatar. On dokuzuncu yüzyılın son çevreğinde üniversitelerin çoğalması, “sanayileşme” ile yakından ilişkili olan araştırma üniversitelerine artan bir ilginin göstergesiydi. Bu ilgi, kapitalist gelişmeyle hızlanan İkinci Dünya Savaşı’nı izleyen süreçte zirveye çıktı. Bunun yarattığı konformizme sadık kalan “akıl hocaları”, Russell Jacoby’nin ağzıyla söylemek gerekirse, “dershane teknisyeni” (Jacoby, 1987: 190) işleviyle teknokrasiyi benimsediler. Bugün bile kâr amaçlı üniversiteler, sınıf öğretisi şeklinde daha az kazançlı çabalar pahasına daha çok kâr sağlayan araştırmalara ayrıcalık tanımakta. Parayla ilgili olmayan telafinin bir türü olarak akademik entelektüeller kültürel yozlaşma ile akademik özgürlüğün ideallerinden ayrılmaktadırlar. Böylece yeni-sınıf anlayışını küresel bilgi pazarına entegre etmektedirler (Gilbert, 2005: 1-14; 5). Birleşik Devletler’in finansal desteğiyle varolan think-tank akademisinin söylemlerindeki siyasî propaganda, televizyonlarda tartışma programları, reklâm ajansları, şirketlerarası yönetim kurulları, CEO’lar, küresel müteşebbisler, sosyal medya ve bunların istatistik ve hesap uzmanlarının desteği ile raporlanan her faaliyet, bir düzine teknokratik lakırdıyla harmanlanan “hoş sohbetin” çok ötesine uzanmaktadır. Magazin programları, söyleşiler, sinema ve filmler, dergiler, konferanslar ve varyete ile sulandırılmış web sitelerinde yer edinmiş renkli silüetlerin zihinsel kodları, tüketilmeye sunulan bir dünyanın görünür yüzünü yansıtmaktadır.

Demokrat lider Jimmy Carter Dönemi’nde Başkan Yardımcılığı, Milli Güvenlik İşleri Yardımcılığı ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanlığı görevlerinde bulunan Polonya kökenli ABD’li siyaset bilimci Zbigniew Brzezinski’ye göre, komünizmin ortaya çıkışı yirminci yüzyılın dönüm noktasıydı. Soğuk Savaş, Berlin Duvarı’nın inşası, Kore Savaşı, Sputnik ve Afganistan olayı en üstün ve en sert güçlerden biri olan Sovyetler Birliği’nin öncülüğünde yaşandı. Bu ise Amerikan dış siyasetine yön veren şöyle bir ana akım düşüncesinin temsilidir; *enerji kaynaklarında mevzilenen herkes ve “ben”im dışımda olan her şey “kötü”dür.* Ancak şunu unutmamalıyım ki, Steven Spielberg’in seri olarak sinemaya uyarladığı *Jaws*, Amerika’nın güney sahillerinde dünyadan el etek çekmiş bir mutluluğun göbeğinde yaşayan insanları parçalayarak öldüren bir köpekbalığı değil, bir semboldür. Konformist yaşama alıştırılan topluma derinden ve uzaklardan korku salan ve bilinçaltına derinden işleyen “kötü” ve “tehlikeli” bir sembol...

5. SONUÇ

Yeni-Muhafazakârlığı sadece muhafazakârlık terimi ile yan yana getirip doğrudan dinî ve milliyetçi bir söylem olarak görmek eksiktir. Her türlü siyasî ve içtimaî yaşamı politik anlamda derinden etkileyen bu anlayış, siyasetçilerin yorum karalamalarının uzantısı şeklinde değerlendirilince, katarsis etki oluşturur. Siyasetçilere fazlasıyla nüfuz eden yeni-muhafazakâr yaklaşım, dini ve milliyetçi söylem üstünde dönen geniş tabanlı bir kamuoyu algısı oluşturup, *ruhanî başkalaşma* oluşturabilecek kadar tehlikeli bir söylem kipidir. Hattâ bu söylem, iktidar tarafından benimsenen ve güç merkezi hâlinde toplumu dizayn etmenin alışlagelmiş bir politikası da olabilir. *Neo-Con*’lar Birleşik Devletler’de, Heritage Foundation ve American Enterprise Institute gibi çeşitli “think-tank” gruplarının entelektüel faaliyet alanlarında kamuoyu oluşturmaya devam etmektedirler. Malî kaynağını küresel şirketler oluştururken, bu şirketlerin vergiden muaf fonlarla kaynaklarını vakıflara aktarması, bir tür ayakta kalmanın biricik nedenidir. Birleşik Devletler’de bu yaklaşımın güç kazanması, Batının aydın sınıfına tepkisi ve bu da düşünsel anlamda konformizmin anti-konformizme tepkisidir. Bir açıdan konformizm, Batının yazdığı tarih kitaplarına ve aydın seçkinciliğine üstünkörü verilmiş yanıttır. Tabandan gerçekleşen bu yeni-sınıf düşünce hareketinin amacı, Birleşik Devletler’in dünya jandarması olduğu ve “nizam-ı âlem” görüşünü desteklemeyi vaat eder. Saflaştırıcı bir aygıt olan küresel nizamda ise şöyle bir eşitlik kurgulanır: *hepimiz Amerikadır=Amerika hepimizdir.* Sosyal medyada bu söylem bir yandan subliminal iz bırakırken; diğer yandan şuursuz kitlenin narsisizm ve şiddet üretmesini tetiklemektedir. Çünkü narsisizm bugün

kitlesel bir durumdur. Bu bağlamda, Neo-Con'ların ilkelerinden birisi, şimdimizin konformist entelektüelleri yoluyla dünya ülkelerini yekpâre zincire bağlayarak en zayıf halkaya uzanana dek dönüştürme teşebbüsüdür. Bunun sosyal medyadaki karşılığı, narsisizmin beslediği klavye silahşörlüğüdür ki, bu teşebbüs bütünüyle konformisttir; “kendi” varlığına dönük her olay, olgu, düşünce ve jeopolitik tehditin “kötü” olarak değerlendirilmesidir. Buna rağmen, Amerikan kamuoyu “içeriden” duymak istediği telkinlerle “iyi” ve huzurlu yaşama alıştırmaya devam etmektedir. Entelektüeldir; teorik ve pratik anlamda dijital verilerle düşünsel bir uğraş verirler. Gelgelelim, Birleşik Devletler, Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana askeri alanda girdiği ve “kötü” teşhis koyduğu demokratik vaatleri beşerî coğrafyalara “metastazik demokrasi” ile neşter atarken, müdahalede bulunduğu “öteki” ülkelerin bilincini “düşmanlaştıran” bir varoluş siyaseti ortaya koyarak ayakta kalmaktadır. Anglo-Amerikan konformizminde Neo-Con'ların siyasî yaklaşımı gerek Cumhuriyetçi gerekse Demokrat ideolojilerde “dışarıda” düşman ararken, her şey iç içe geçmiş yapay gizli ittifaklarla bir araya gelerek yeniden inşa edilmektedir. Bu ise genellikle “içeride” barışçıl, “dışarıda” düşman cephe yaratan bir ayakta kalma yoludur. Sözelimi X aydını (konformist) maddesel dünyanın zenginliğini, Y aydını ise manevî dünyanın zenginliğini düşünüyorsa, bunlardan hangisinin daha zengin olduğunu söyleyemeyiz. Ancak X, gerçekleştirmek istediğinin çoğunu, Y ise gerçekleştirmeyi düşündüğünün azını gerçekleştirmişse, buna göre X'in Y'den daha zengin olacağı kesindir. Böylece herhangi bir devletin “kahramanı” başka bir devlet için “terörist” olacaktır. Sözelimi, ABD'nin düzenlediği hava saldırısı ile 3 Ocak 2020 tarihinde, 1979 İran Devrimi'nin ateşli militanıyla zamanla generalliğe yükselen Kasım Süleymani'nin öldürülmesinin intikamını almak için 7 Ocak 2020 tarihinde, Irak'ta Amerikan üslerini balistik füzeyle vurduğunu kamuoyuna ilân eden İran'ın bu eylemi karşısında Amerikan Başkanı Donald Trump, twitter hesabını Amerikan bayrağıyla kuşatarak şu cümleyi yazmış, kamuoyuna duymak istediği mesajı vermiştir: ”Dünyanın en iyi donanımına sahibiz. Her şey yolunda.” İran'ın misilleme yanıtı ise gecikmemiştir: “Bu ABD'ye atılmış tokattır.” Bütün iktidar yalanlarına karşı, İran'da halk İran İslâm Cumhuriyeti'nin dini lideri Ayetullah Ali Hamaney ve komutanlara istifa çağrısı yaparken, Neo-Con'lar ve popülizmin istediği kaos ve karmaşa tehlikeli katarsis eşliğinde bir kez daha hissedilir. Birleşik Devletler, İran'da iktidarı eleştirirken; amaç, mollalar rejimine sınıksız bağlanan bir halk kitlesi oluşturmaktır ki, dış politikasıyla şimdilik bu hedefe ulaştığı görülür. *Büyük Güçlerin Yükselişleri ve Çöküşleri* adlı eserinin sonlarında, “uluslararası rekabetlerin düzen tanımaz nitelikli olduğu düşünüldüğünde”, diyordu Paul Kennedy, “son beş yüzyıldaki uluslararası meselelerin tarihi, çoğu kez, savaş tarihi ya da en azından savaşa hazırlık tarihi olmuştur. Kural tanımaz bir uluslararası sistem içinde “yükselen” ve “çöken” güçlerin varlığı, daima savaşa yol açar mı, açmaz mı, bu kesin değildir.” (2001: 630). Evet kesin değildir; kaos ve gerilim toplumsal varlığın en derin köşelerinde sinsice ilerleyerek tehditler oluşturmaya devam etmektedir çünkü. Her olay bir tek başka olayın değil, türlü şekillerde daha önce olmuş, ya da o an olmakta olan bir sürü olayın sonucudur. Bunlar sırası geldiğinde her türlü başka olayla birleşerek yenilerini doğurur; hiç ölmeden, sonsuza dek devam eder. İçinde sayısız elementler peş peşe biçimlerde varoluş kaosu oluşturur. Aristoteles, katarsis hakkındaki düşüncelerini *Poetika*'da toparlarken, tiyatronun insana kendisini dışarıdan gösterdiği için arzudan arınmayı sağladığını söylüyordu. Ne var ki arzunun varolduğu her yerde trajedi ve komedi, “gösterinin devam ettiğini” her seferinde hatırlatmaktadır. Warner Bros, 1940'ların başında, *Tom ve Jerry* adlı animasyon-çizgi film serisinde; hantal, iri yarı ve bön bakışlı bir kedi ile zeki ve afacan bir farenin tuhaf dostluk rekabetini ekranlara taşıırken; kıyamet yaklaşır ama bir türlü gelmez. Çünkü kıyamet sonu olmayan televizyon dizileridir artık. Sonsuz iktidar didişmelerine karşı, her zaman için estetik gösteriye nesnel boyut katmak için sanata dönmek gereklidir. Kadim Pers uygarlığında yalvaç bilgeliğin ışığı olan tanrı Mithras, Freddie Mercury'nin naif sesinde tecessüm ederken, sanatçı, *Goin' Back* (1973) adlı şarkının sonunda, ışığın görünmez parmaklarında terennüm eder, sonsuzluk şimdimiz olur: “Gençliğimde öğrendiğim şeylere dönüyorum. Gerçeği bilecek kadar genç olduğum günlere. Ben geçmişe gidiyorum. Yakala yakalayabilirsen!”

KAYNAKÇA

- Atay, Oğuz, (2000). Eylembilim. 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Braudel, Fernand, (2004). Maddi Uygarlık-Gündelik Hayatın Yapıları. Çev: Mehmet Ali Kılıçbay, 2. Baskı, İmge Yayınları, Ankara.
- Brzezinski, Zbigniew, (1997). Büyük Çöküş. Çev: Gül Keskil-Gülsev Pakkan, 4. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Camus, Albert, (2002). Yaz. Çev: Tahsin Yücel, 2. Baskı, Can Yayınları, İstanbul.
- Chomsky, Noam, (2001). Amerikan Müdahaleciliği. Çev: Taylan Doğan-Barış Zeren, 2. Baskı, Aram Yayıncılık, İstanbul.
- Dennis, Norman, (1993). Rising Crime and The Dismembered Family, How Conformist Intellectuals Have campaigned Against Common Sense, IEA Health and Welfare Unit, London.
- Eagleton, Terry, (2004). “Why ideas no longer matter”, The Guardian, March 23.
- Estulin, Daniel, (2007). Kulüp Bilderberg. Çev: Cihat Taşçıoğlu, April Yayınları, Ankara.
- Freddie Mercury, (1973). “Goin’ Back”, I Can Hear Music Albümü.
- Furedi, Frank, (2003). “Afterword: The Downsizing of Intellectual Authority”, *Critical Review of Intellectual Social and Political Philosophy*, 6(4), 172-178.
- Furedi, Frank, (1994). Where Have All The Intellectuals Gone? Continuum Press, London, UK.
- Gilbert, Daniel, (2007). The corporate university and the public intellectual, Working Group on Globalization and Culture, January 18, Yale.
- Grafton, Anthony, (2001). The public intellectual and the American University, American Scholar Autumn, US.
- Güler, M. Çağrı, (2019). “Yeni-Muhafazakârlar, Irak Savaşı ve İslamofobi”, Başkent Üniversitesi Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.
- Heywood, Andrew, (2003). Siyasi İdeolojiler. Çev: Ahmet Kemal Bayram vd., 5. Baskı, Adres Yayınları, İstanbul.
- Hobsbawm, J. Eric, (1998). Sanayi ve İmparatorluk. Çev: Abdullah Ersoy, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Holbrooke, Richard, (1999). Bir Savaşı Bitirmek. Çev: Belkıs Çorakçı Dışbudak, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Jacoby, Russell, (1987). Last Intellectual: American Culture in the Age of Academie, Basic Books, NewYork.
- Kennedy, Paul, (2001). Büyük Güçlerin Yükselişleri ve Çöküşleri-16. *Yüzyıldan Günümüze Ekonomik Değişim ve Askeri Çatışmalar*. Çev: Birtane Karanakçı, 8. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Kissenger, Henry, (2000). Diplomasi. Çev: İbrahim H. Kurt, 2. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Klein, Naomi, (2004). Tel Örgüler ve Pencereleler-Küreselleşme Tartışmalarının Ön Saflarından Haberler. Çev: Nalân Uysal, 1. Baskı, Bilgi Yayınları, İstanbul.
- Kurtbağ, Ömer, (2010). Amerikan Yeni Sağı ve Dış Politikası. USAK Yayınları, Ankara.
- Labarca, Eduardo, (1976). Luis Corvalan. Çev: Celil Oker, 1. Baskı, Bilim Yayınları, İstanbul.

- Lynch, J. Timothy, (2008). “Kristol Balls: Neoconservative Visions of Islam and the Middle East”, *International Politics*, 45(2), 182-211.
- Mills, Wright, (1963). Cultural Apparatus, In Horowitz Irwing, (ed.), *Power Politics and People: The Collected Essays of C. Wright Mills*, Oxford Univ. Press, London.
- Negri, Antonio, (2006). *Avrupa ve İmparatorluk-Kurucu Bir Süreç Üzerine Düşünceler*. Çev: Kemal Atakay, Otonom Yayınları, İstanbul.
- Orwell, George, (2001). *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*. Çev: Nuran Akgören, 2. Baskı, Can Yayınları, İstanbul.
- Parker, Martin, (2002). “The Romance of Lonely Dissent: Intellectuals, Professionals and the McUniversity”, M. Dent, S.Whitehead (ed.) *Managing Professionals Identity*, Routledge, London, 138-157.
- Rees, Arfon, (2007). “Intellectuals and Communism”, *Contemporary European History*, 16(1), 137-146, Cambridge Univ. Press.
- Ross, Andrew, (1989). *No Respect: Intellectuals and Populer Culture*, Routledge, NewYork.
- Said, Edward, (1994). *Representations of the Intellectual: The 1993 Reith Lectures*, Vintage, NewYork, US.
- Samuelson, Paul, (1970). *İktisat*. Çev: Demir Demirgil, Menteş Kitabevi, İstanbul.
- Sartre, Jean-Paul, (2000). *Aydınlar Üzerine*. Çev: Aysel Bora, 2. Baskı, Can Yayınları, İstanbul.
- Schultz, T., William, *De Profundis: Prison as Turning Point in Oscar Wilde’s Life Story*, American Psychological Association Press, Oregon, US., 1-21.
- Small, H, (2002). *The Public Intellectual*, Blackwell Pub., Oxford, UK.
- Solal, Annie-Cohen, (2005). *Jean-Paul Sartre*. Çev: İsmail Yerguz, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Soyşekerci, Serhat, (2007). “Zihinsel Yoksulluk: Yeni-Muhafazakarlığın Örgütlenmesi ve Konformist Entelektüellere Yönelik Bir Tasarım”, IV: Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi *Bildiriler Kitabı*, 19-21 Ekim, Çanakkale, 1049-1054.
- Synder, Timothy, (2017). *Tiranlık Üzerine*. Çev: Zeynep Enez, 1. Baskı, Olvido Kitap, İstanbul.
- Telatar, Gökhan, (2012). “Yeni-Muhafazakârlar, Demokrasinin Yayılması ve Amerikan Dış Politikası”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67(3), 159-187.
- Tournier, Michel, (2003). *Kutsal Ruh*. Çev: Yaşar Avunç, 1. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Wilde, Oscar, (2004). *Vera veya Nihilistler*. Çev: Sevil Cirit, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul.
- Wilde, Oscar, (1996). *De Profundis*. Çev: Yaşar Gönenç, Yaba Yayınları, Ankara.